

Ladislav Stroupežnický

Tento významný český dramatik a prozaik se narodil 6. ledna 1850 v Cerhonicích v rodině správce panství. Jako dítě byl hýčkán a rozmazlován. Jeho rodina měla navíc v kraji vliv, což se také odrazilo na jeho povaze. Ve druhé třídě reálky v Písku byl vyloučen pro kázeňské přestupky a neprospěch. Do další školy jej rodiče už neposlali, a tak musel Stroupežnický zůstat na statku a pomáhat svému otci. V roce 1867 při honitbě vystřelil na myslivce. V náhlém pominutí smyslů chtěl dokonce spáchat sebevraždu a zastřelit se. Způsobil si však jen těžké zranění, které jej poznamenalo po zbytek jeho života. Ustřelil si dolní čelist a nos, přes rok strávil v nemocnici. Prodělal plastiku, a protože nemohl mluvit, doplnil si své vzdělání a začal se věnovat psaní humoristických povídek. Prohloubily se však jeho psychické problémy. Nevyhledával blízkost lidí, byl zamlklý a nesnášenlivý. Po prvních úspěších svých povídek odešel hledat štěstí do Prahy. Začal psát divadelní hry a pracoval jako úředník v pojišťovně. Později, jako dramaturg, působil dokonce v Národním divadle pod ředitelem F. A. Šubrtem. Tam zůstal až do své smrti, 11. 8. 1892. Zemřel přesně 25 let po svém neúspěšném pokusu o sebevraždu.

Je autorem epických básní: Na stepi, Rabiho perla, Den soudu; řady humoresek: Z mé cesty do Itálie, Lidé směšní a ubozí, Rozmarné historky. Známější jsou však jeho dramata: Černé duše, Naši furianti, Zvíkovský rarášek, Zkažená krev, Paní mincmistrová, Sirotčí peníze, Velký sen, Na Valdštejnské šachtě atd.

Na Valdštejnské šachtě

- Drama o třech dějstvích.
- Osoby: hlavní postavou je Jiří Stefanides, gymnasijský profesor dějepisu, nyní na odpočinku; dále je to jeho sestra Judita a neteř Tekla. Dalšími postavami jsou inženýr

Patera, Prokop Sobota, lichvář Dlabal, advokát Klika, havíři (Vrabec, Dubský, Stehlík, Chmela, Votruba), dělnice Albína atd.

- Děj se odehrává roku 1890 v městečku Jílovicích při úpatí Krkonoš.
- Dějství I. – 10 výstupů, odehrává se ve studovně a zároveň přijímacím pokoji prof. Stefanida v Jílovicích (platí pro všechna tři dějství)
- Dějství II. – 21 výstupů
- Dějství III. – 13 výstupů

Profesor Stefanides je gymnazijní profesor historie na penzi, který se vrátil do svého rodného kraje na odpočinek. Po roce začal podnikat a stal se majitelem dolu na měď. Spolu s ním žije jeho sestra Judita, která se po smrti manžela přestěhovala se svým bratrem do hor, kde pečuje o jeho domácnost. Dalším členem rodiny je neteř Tekla. Tekla byla dcerou profesorova bratra. Od dětství žila v Berlíně v rodině bankéře Peduzziho, u něhož byl její otec ředitelem statků. Tím, že byla vychovávána spolu s bankéřovou dcerou, vyrostla ve veliké společnosti. Když se bankéřova dcera provdala, uchýlila se Tekla ke svému strýci a je jedinou dědičkou. Jejím názorem je, že se má člověk starat jen o sebe, aby se mu dobře dařilo, a nechat ostatní, aby se o sebe starali sami.

Za profesorem Stefanidesem přichází Patera s návrhem, aby z dosavadní štoly hnaly dvě nové – jednu na sever a jednu na jih. Na přinesených plánech profesorovi ukazuje, kde se objevily náznaky nových ložisek rudy. Dělník Votruba, bývalý tkadlec, a dělnice Albína, bývalá krajkářka, se chystají navštívit profesora s prosbou o zálohu. Dále se k němu chystá Dlabal v důležité záležitosti. Dlabal je typickou zápornou postavou. Pracoval na stavbě železnic a potom v Rumunsku. Když se vrátil do rodného kraje, vydělal si mnoho peněz půjčováním a dohazovačstvím. Tekla upozorňuje oba pány na Dlabalovo bohatství. Poslední Paterovou zprávou je novinka, že přijel profesorův bývalý spolužák a přítel pan Sobota. Ten se vrátil do svého rodného kraje, aby se usadil v hospodářství po svém strýci. Když se pak Sobota objeví u profesora doma, začne mu Stefanides vysvětlovat, jak se stal podnikatelem. Na svých vycházkách po Krkonoších znovu poznal, jak hrozný život vede horský lid. V okolí Nového Světa, kde kardinál Harrach založil v 17. století sklárny, se vede lidem dobře. Dále na východ však lidé zápasí s hroznou bídou. Profesora napadlo, aby zde vykonal také takové dílo jako kardinál Harrach. Jednou, když pátral v městském archivu, našel listinu z roku 1660, ve které jeho předek píše o objevu Albrechta z Valdštejna, který kousek od Jílovic začal nechat razit

štolu. Po jeho zavraždění v Chebu však důl zpustl. Místo, z kterého se ruda dobývala, se začalo nazývat „Na Valdštejnské šachtě“. Stefanides se této skutečnosti chopil. Nemohl však nikde sehnat společníka a tak začal těžit za své peníze. Žil jen ze své penze, sestře ponechal 30 000 zlatých ve státních papírech na živobytí a navíc svůj život kdysi dávno pojistil na 30 000 zlatých, proto neváhal do svého nápadu investovat. Nakonec se to vyplatilo. Tekle se však strýčkovo podnikání nelíbí. Má strach, aby nepřišla o dědictví. S tím souvisí také její nenávist vůči Paterovi, který profesorovi v jeho konání pomáhá. V dalším výstupu přichází za profesorem Votruba a Albína, aby mu poděkovali za práci a zároveň ho poprosili o zálohu, ze které by chtěli splatit aspoň část dluhu lichváři Dlabalovi. Stefanides jim vyhoví. Pak přichází Dlabal. Nabídne profesorovi, že by se stal jeho společníkem. Také by chtěl u dolu a huti nechat postavit kantýnu, kde by lidé hned své peníze nechávali. Takto to udělal při stavbě železnic a vydělal prý pěkné peníze. Paterovi se tento nápad líbí, jako společník by Dlabal přispěl i kapitálem, za který by se mohly nakoupit parní stroje, přibrat noví lidé a pracovat na více stranách. Stefanides je ale rázně proti a označí jej za vydřiducha a lichváře. Patera mu následně přiznává špatnou zprávu z dolu. Žíla rudy se začala před třemi dny tenčít, až úplně zmizela a teď už dva dny dobývají jen kámen. Stefanides je zděšen. Nebojí se však o své jmění, ale o prostý lid, který kvůli jeho práci zanechal své dosavadní živobytí v naději na lepší život. Stefanides nyní chápe, proč Patera byl pro Dlabalovo společnictví.

Druhý den se Stefanides svěří Tekle, která na něj naléhá. Ta má strach jenom o to, aby si strýc nevezal na záchraně dolu tetiny peníze a tím pádem i Teklino věno a dědictví. Rozhodne se peníze za každou cenu zachránit. U tety Judity si tedy za ně vymůže koupí statku s myšlenkou na to, že pak se kolem ní bude určitě motat spousta nápadníků. U Patery si pak vymůže jeho slib, že nebude požadovat od profesora tetiny peníze na záchranu dolu. Stefanides přemýšlí, u koho by si půjčil peníze, myslí na Juditu, ale to mu Patera rozmluví. Nakonec jej napadne přítel Sobota. Ten však odmítne ze strachu, že přijde o své jmění. Patera jej upozorní na Dlabala, který má dostat z pohledávek velké množství peněz. Do toho přichází Albína a varuje profesora, že dělníci nechali práce a začínají se bouřit. Prý došla ruda. Tekla mezitím pověří Dlabala hledáním pěkného statku a movitého nápadníka. Stefanides nakonec dá na radu Patery a pozve Dlabala k sobě. Svěří mu, že si vše promyslel a chtěl by jej za společníka. Dlabal jej odmítne a ještě jej označí za prohnáného člověka, který jej chtěl napálit. Svěří mu, že ví o situaci v dole. Dověděl se od havíře Chmely, že došla ruda a že už týden fárají jen kámen. Zároveň ho upozorní, že pokud by se Stefanides rozhodl důl zavřít, odkoupil by od něj veškeré vybavení. Za profesorem přicházejí dělníci a ten jim řekne pravdu. Nakonec se

pod tíhou výčitek odhodlá Stefanides k zoufalému činu. Rozhodne se od Dlabala na státní papíry, které patří jeho sestře Juditě, půjčit 20 000 zlatých. Následně vtrhnou k profesorovi rozzlobení dělníci a havíři. Požadují od něj 14ti denní plat dopředu. Stefanides je uklidní a předá před nimi Paterovi půjčené peníze s příkazem, aby druhý den nechal vyměřit směr dvou nových štol.

Následně se Stefanides dovídá od Judity, že chce z peněz ze státních papírů koupit Tekle statek. Stefanides je zoufalý. Napadne jej myšlenka na sebevraždu, neboť pojistka na jeho život se vztahuje i na tento případ. Vše mu rozmluví Sobota a nabídne mu svou pomoc. Chce dát zastavit statek a půjčit si na něj peníze, což Stefanides odmítá. Nechá si zavolat Juditu a svěří se jí se vším. Pod tíhou zoufalství však nakonec zešílí. Judita je nešťastná, prohlédne Teklinu lačnost po penězích a pošle ji k příbuzným do Prahy. Za profesorem přichází Patera s dobrou zprávou. V nově vykopané štolě narazili na silnou vrstvu mědi. Ložisko mědi je bohaté a výdělek bude také velmi vysoký. Bohužel jej Stefanides už není schopen vnímat. Přivolaný lékař jej odvádí do ložnice. Na odchodu ještě pověří Juditu, aby se chopila vedení všech jeho záležitostí. Napíše také dopis Albrechtovi z Valdštejna, ve kterém se chlubí, že nad ním ve své práci zvítězil. Pověří Sobotu, aby jej Albrechtovi doručil na věčnost. Načež ukáže prstem vzhůru.